

PEDAGOG FAOLIYATIDA KREATIVLIK VA INNOVATSION FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH**Muxtorova Nargiza Saydislomovna**

Annotatsiya. *Maqola pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish muhimligini tahlil etadi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini oshirish va yangi g'oyalarni ishlab chiqish uchun zamonaviy pedagogik usullarni qo'llash zarurligi ko'rsatib beriladi. Maqolada kreativlikni rivojlantirish uchun samarali strategiyalar, o'qituvchilarning rolini oshirish va ta'lim muhitini yangilash kabi masalalar muhokama qilinadi. Shuningdek, innovatsion fikrlashning ta'limdagi o'rni va uning o'quvchilarning shaxsiy va professional rivojlanishiga ta'siri haqida ham fikrlar bildiriladi.*

Kalit so'zlar: *Pedagogika, Kreativlik, Innovatsion fikrlash, Ta'lim jarayoni, O'quvchilar, Ijodiy qobiliyatlar, Pedagogik usullar*

Аннотация. *В статье анализируется важность развития креативности и новаторского мышления в педагогической деятельности. Показана необходимость использования современных педагогических методов для повышения творческих способностей учащихся и развития новых идей в образовательном процессе. В статье обсуждаются эффективные стратегии развития креативности, повышения роли учителей и обновления образовательной среды. Также рассматривается роль новаторского мышления в образовании и его влияние на личностное и профессиональное развитие учащихся.*

Ключевые слова: *Педагогика, креативность, инновационное мышление, образовательный процесс, студенты, творческие способности, педагогические методы.*

Annotation. *The article analyzes the importance of developing creativity and innovative thinking in pedagogical activities. The need to use modern pedagogical methods to enhance students' creative abilities and develop new ideas in the educational process is shown. The article discusses effective strategies for developing creativity, increasing the role of teachers, and updating the educational environment. It also discusses the role of innovative thinking in education and its impact on the personal and professional development of students.*

Keywords: *Pedagogy, Creativity, Innovative thinking, Educational process, Students, Creative abilities, Pedagogical methods*

KIRISH.

Ta'lim tizimi zamonaviy jamiyatning muhim poydevori bo'lib, u o'quvchilarning shaxsiy va professional rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Har bir o'quvchining individual qobiliyatlari, ijodiy fikrlash qobiliyati va innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyati ta'lim jarayonining samaradorligini belgilaydi. Ta'lim muassasalari o'quvchilarni nafaqat bilim bilan ta'minlash, balki ularni ijodiy va tanqidiy fikrlashga, yangi g'oyalar va yechimlar ishlab chiqishga ham tayyorlashi zarur. Kreativlik va innovatsion fikrlash – bu murakkab jarayonlar bo'lib, ular o'quvchilarning muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishda, yangi g'oyalar yaratishda va mavjud bilimlarni amaliyotga tatbiq etishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar o'z darslarida kreativlikni rag'batlantiruvchi metodlarni qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini oshirishlari mumkin. Bu jarayonda interaktiv darslar, guruhli ishlar, loyiha asosidagi o'qitish kabi pedagogik usullar samarali vosita sifatida ishlatiladi. Shuningdek, ta'lim muhitining o'zi ham kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ochiq va erkin muhitda o'quvchilar o'z fikrlarini ifoda etishdan qo'rqmaydilar, bu esa ularning ijodiy qobiliyatlarini ochishga yordam beradi. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari tomonidan yaratilgan ijobiy muhit, o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va ularni yangi g'oyalarni sinab ko'rishga undaydi.

Bundan tashqari, kreativlikni rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalarni qo'llash ham juda muhimdir. Internet, multimediya vositalari va boshqa raqamli resurslar o'quvchilarga yangi bilimlarni o'zlashtirishda yordam beradi hamda ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini kengaytiradi. O'qituvchilar zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish orqali, o'quvchilarning innovatsion fikrlashini rag'batlantirishi mumkin. Shu bilan birga, kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishda o'qituvchilarning roli juda katta. Ular nafaqat bilim beruvchi sifatida, balki motivator, mentor va rahbar sifatida ham faol ishtirok etishlari kerak. O'qituvchilar o'z bilimlarini yangilab borishlari, yangi pedagogik usullarni o'zlashtirishlari va o'z darslarida ijodkorlikni rag'batlantiradigan muhit yaratishlari zarur. Umuman olganda, pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish - bu nafaqat o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi uchun, balki jamiyatning kelajagi uchun ham muhimdir. O'zgaruvchan dunyoda muvaffaqiyatga erishish uchun ijodiy va innovatsion fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan avlodni tarbiyalash zarur. Shu sababli, ta'lim jarayonida ushbu masalalarga alohida e'tibor berish lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI.

Pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish masalasi O'zbekiston ta'lim tizimida muhim ahamiyatga ega. Bu sohada bir qator o'zbek olimlari ilmiy tadqiqotlar

olib borgan va o'zlarining nazariy va amaliy takliflarini ishlab chiqqanlar. Ularning ishlari ta'lim jarayonida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan.

Birinchidan, O'zbekiston davlat pedagogika universitetining professorlari va ilmiy xodimlari, xususan, Shodmonova Dilnoza, Abdurahmonov Shukhrat kabi olimlar pedagogik jarayonda kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish uchun turli metodologiyalarni ishlab chiqish bilan shug'ullanishmoqda. Ular o'z tadqiqotlarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini oshirish uchun interaktiv usullar va loyiha asosidagi o'qitishni qo'llashning ahamiyatini ta'kidlaydilar. Ikkinchidan, O'zbekiston Milliy universiteti professorlari, xususan, Xolbekov Akmal va Rahimova Malika, innovatsion ta'lim texnologiyalarini tatbiq etish orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish masalasiga e'tibor qaratmoqdalar. Ular o'z ishlarida zamonaviy texnologiyalar, masalan, onlayn platformalar va multimedia vositalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va ijodiy fikrlashini rag'batlantirish mumkinligini ko'rsatadilar. Uchinchidan, O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan "Ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi" doirasida bir qator olimlar, jumladan, Qodirova Gulnora va Murodov Anvar, kreativlik va innovatsion fikrlashni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqdilar. Ularning tadqiqotlari ta'lim muhitini yangilash, o'qituvchilarni innovatsion pedagogik usullar bilan tanishtirish va o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Shuningdek, O'zbekiston xalqaro islom universitetining professorlari va ilmiy xodimlari ham kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishda faol ishtirok etmoqdalar. Ularning tadqiqotlari ijodiy fikrlashni rag'batlantirishda guruhli ishlar, muammoli vazifalar va interaktiv darslarni qo'llashning ahamiyatini ko'rsatadi. Bu usullar o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. O'zbek olimlarining bu sohadagi ishlari nafaqat ta'lim jarayonini takomillashtirishga, balki o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashga ham xizmat qiladi. Ularning tadqiqotlari kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishda metodologik yondashuvlarni taklif etadi, bu esa ta'lim tizimini zamonaviy talablar darajasiga olib chiqishga yordam beradi. Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda

pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish masalasi bo'yicha olib borilayotgan tadqiqotlar ta'lim tizimining sifatini oshirishga, o'quvchilarni ijodkorlikka undashga va ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlarini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Bu olimlarning ishlari jamiyatda ijodiy fikrlovchi avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish tadqiqoti metodologiyasi bir qator bosqichlardan iborat bo'lib, o'qituvchilarning pedagogik amaliyotini yanada takomillashtirishga qaratilgan. Ushbu tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy elementlardan iborat:

1. Tadqiqot maqsadi va vazifalari: Tadqiqotning asosiy maqsadi – pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish usullarini aniqlash va baholashdir. Bu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilanishi mumkin: kreativ fikrlashni rag'batlantiruvchi pedagogik usullarni aniqlash, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini baholash metodlarini ishlab chiqish, va innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish jarayonini o'rganish.

2. Tadqiqot dizayni: Tadqiqot sifatida aralash metodologiya (qualitative and quantitative) qo'llaniladi. Bu o'z ichiga anketalar, intervyular, fokus-guruhlar orqali olingan ma'lumotlarni to'plashni oladi. Shuningdek, tajriba va nazorat guruhlari orqali eksperimental tadqiqotlar o'tkaziladi.

3. Ma'lumotlarni to'plash: O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida interaktiv darslar, seminarlar va treninglar o'tkazish orqali ma'lumotlar yig'iladi. Anketalar yordamida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlari va pedagogik usullarga nisbatan munosabatlari o'rganiladi.

4. Ma'lumotlarni tahlil qilish: To'plangan ma'lumotlar sifatli va miqdoriy tahlil usullari yordamida tahlil qilinadi. Sifatli ma'lumotlar tematik tahlil orqali, miqdoriy ma'lumotlar esa statistik usullar yordamida tahlil qilinadi. Bu jarayon tadqiqot natijalarining ishonchliligini ta'minlaydi.

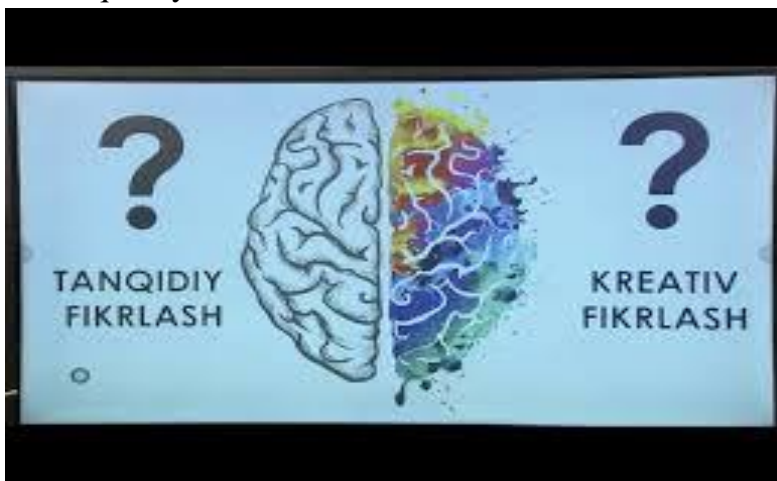
5. Natijalarni baholash va tavsiyalar berish: Tadqiqot natijalari asosida pedagogik jarayonda kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu tavsiyalar o'qituvchilar uchun metodik qo'llanmalar sifatida taqdim etilishi mumkin.

6. Tadqiqotning amaliy ahamiyati: Tadqiqot natijalari O'zbekiston ta'lim tizimida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi, bu esa o'quvchilarni ijodiy fikrlovchi shaxslar sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Ushbu metodologiya pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ta'lim jarayonini yangilash va sifatini oshirishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR.

Pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini mustahkamlash va ularni zamonaviy hayotga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayonni tahlil qilishda bir nechta asosiy jihatlarni ko'rib chiqamiz.

Birinchidan, kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish uchun pedagogik usullarni yangilash zarur. O'qituvchilar an'anaviy dars berish usullaridan voz kechib, interaktiv metodlar, guruhli ishlar, muammoli vazifalar va loyiha asosidagi o'qitish kabi yondashuvlarni qo'llashlari kerak. Bu usullar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi va ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilar o'z fikrlarini ifoda etish, muammolarni hal qilish va yangi g'oyalarni ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Ikkinchidan, innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish juda muhimdir. Zamonaviy texnologiyalar, masalan, onlayn ta'lim platformalari, multimediyaviy vositalari va virtual haqiqat texnologiyalari o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularning ijodiy fikrlashini rag'batlantiradi. O'qituvchilar ushbu texnologiyalarni samarali qo'llash orqali o'quvchilarning o'z-o'zini ifoda etish va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishlari mumkin. Uchinchidan, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini baholash tizimini takomillashtirish zarur. An'anaviy baholash usullari ko'pincha o'quvchilarning ijodiy fikrlashini to'g'ri aks ettirmaydi. Shuning uchun, baholash jarayoniga ijodiy loyihalar, portfoliolar va boshqa innovatsion baholash vositalarini kiritish kerak. Bu o'quvchilarga o'z bilim va qobiliyatlarini ko'rsatish imkonini beradi.

Tahlil natijalariga ko'ra, pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish jarayonida bir nechta muammolar mavjud. Birinchidan, o'qituvchilarning bunday yondashuvlarga tayyorgarligi yetarli emas. Ko'p hollarda, pedagoglar zamonaviy metodlarni qo'llashda tajribasiz yoki ularga ishonmaydilar. Shuningdek, ta'lim tizimidagi

qattiq dasturlar va standartlar ham kreativlikni rivojlantirishga to'sqinlik qiladi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish orqali o'quvchilar o'z-o'zini anglash, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu esa ularni kelajakda muvaffaqiyatli shaxslar sifatida shakllanishiga yordam beradi. Xulosa qilib aytganda, pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish ta'lim jarayonining sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. O'qituvchilar yangi metodlarni qo'llab-quvvatlashlari, innovatsion texnologiyalarni integratsiya qilishlari va baholash tizimini takomillashtirishlari zarur. Bularning barchasi o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi va ularga kelajakda muvaffaqiyatli bo'lish imkonini beradi.

XULOSA.

Pedagog faoliyatida kreativlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirish bugungi kunda ta'lim sifatini oshirishning eng asosiy omilidir. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat tayyor bilimlarni yetkazib beruvchi, balki o'quvchilarda tanqidiy va ijodiy tafakkurni shakllantiruvchi dizaynerdir. Kreativ yondashuv pedagogga kutilmagan vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish, dars jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi. Innovatsion fikrlash esa ta'lim tizimidagi yangiliklarni o'zlashtirish va amaliyotga tatbiq etishda poydevor bo'ladi. Xulosa qilib aytganda, pedagogning doimiy ravishda o'z ustida ishlashi va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishi kelajak avlodning intellektual rivojlanishini belgilab beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G'oziyev, E. G'. (2010). Tafakkur psixologiyasi: Pedagog va psixologlar uchun metodik qo'llanma. Toshkent: Universitet nashriyoti. (120–145-betlar).
2. Ibragimov, X. I., & Abdullayeva, Sh. A. (2007). Pedagogika nazariyasi: Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti. (180–210-betlar).
3. Ismoilova, Z. K. (2014). Kasbiy pedagogika: Nazariya va amaliyotning zamonaviy muammolari. Toshkent: Bilim nashriyoti. (95–118-betlar).
4. Muslimov, N. A. (2015). Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari: O'quv-uslubiy qo'llanma. Toshkent: Sano-standart nashriyoti. (142–170-betlar).
5. Ro'ziyeva, D. I., & Tolipov, O'. Q. (2016). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat: O'quv qo'llanma. Toshkent: Innovatsiya-Ziyo nashriyoti. (215–240-betlar).

6. Safarova, R. G‘. va boshqalar. (2012). Ta‘lim jarayonida o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning metodik asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti. (130–155-betlar).

7. Sayidahmedov, N. S. (2003). Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya: Zamonaviy o‘qituvchi qiyofasi. Toshkent: O‘zbekiston nashriyoti. (88–110-betlar).

8. Tolipov, O‘. Q., & Usmonboyeva, M. (2005). Pedagogik texnologiyalarning tadbqiqiy asoslari: Innovatsion ta‘lim tizimi. Toshkent: Fan nashriyoti. (160–185-betlar).

9. Xodjayev, B. X. (2017). Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti: Darslik. Toshkent: Sano-standart nashriyoti. (190–215-betlar).

10. Yusupov, R. K. (2010). Innovatsiya asoslari: Iqtisodiy va pedagogik rivojlanish omillari. Toshkent: Akademiya nashriyoti. (115–138-betlar)